

Тарасевіч Аляксандр Сяргеевіч,
курсант 2 курса
Навуковы кіраўнік Капковіч М. І.
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

БЕЛАРУСКАЯ СТРАТЭГІЧНАЯ НАСТУПАЛЬНАЯ АПЕРАЦЫЯ «БАГРАЦІЁН» – ВЫДАТНЫЯ ДАСЯГНЕННІ САВЕЦКАГА ВАЕННАГА МАСТАЦТВА

Анатацыя. У артыкуле раскрываецца падрыхтоўка, ход і вынікі наступальнай аперацыі «Баграціён» ў ходзе Вялікай Айчыннай вайны з 23 чэрвеня па 29 жніўня 1944 года.

Ключавыя словы: Вялікай Айчыннай вайна, аперацыя «Баграціён», савецка-германскім фронт, Стаўка Вярхоўнага Галоўнакамандавання, узброеныя сілы.

Увядзенне. Аперацыя «Баграціён» па праве лічыцца самай буйной стратэгічнай наступальнай аперацыяй, праведзенай савецкімі войскамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У выніку яе савецкія войскі нанеслі вырашальнае паражэнне адной з найбольш моцных групавак ворага – групе армій «Цэнтр», вызвалілі Беларусь і паўднёвую частку Прыбалтыкі, ўступілі на тэрыторыю Польшчы і ўварваліся ў межы Усходняй Прусіі. Безумоўна, што такіх вынікаў можна было дасягнуць дзякуючы ўсебаковаму і дасканалому планаванню гэтай стратэгічнай аперацыі. У агульным выглядзе планаванне стаўкай ВГК летне-восеньскай ваеннай кампаніі 1944 г., а таксама ў рамках яе і стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» заключалася ў вызначэнні іх мэтаў, стратэгічнага задуму. А таксама ва ўсталяванні колькасці стратэгічных аперацый, размеркаванні сіл і сродкаў па напрамках, разліку складу і пабудовы стратэгічных групавак войскаў, планаванні першых стратэгічных аперацый, арганізацыі стратэгічнага ўзаемадзеяння паміж групамі франтоў і відамі Узброеных Сіл, распрацоўцы мерапрыемстваў па матэрыяльна-тэхнічным забеспячэнні Узброеных Сіл. Увесь названы пералік мерапрыемстваў ахоплівае толькі частка найбольш важных пытанняў, якія распрацоўваліся пры планаванні вышэйназваных ваеннай кампаніі і стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён». Па-першае, на своечасовым планаванні стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» у рамках летне-восеньскай ваеннай кампаніі 1944 г., а таксама на метадах і стылі стратэгічнага планавання. Па-другое, на рашучасці мэтаў, прыцягненні да правядзення стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» групы франтоў і ў большай ступені на дэталёвым, усебаковым планаванні першых наступальных аперацый. Такім чынам, першая асаблівасць пла-

навання стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» звязана з своєчасовым яе планаваннем [1, с. 2].

Асноўная частка. Вядома, што мерапрыемствы па падрыхтоўцы беларускай наступальнай аперацыі пачалі праводзіцца яшчэ ў канцы сакавіка, пачатку красавіка 1944 г., калі камандуючыя войскамі франтоў заходняга напрамку атрымалі ўказанні Стаўкі ВГК аб часовым пераходзе да абароны і адначасова аб распрацоўцы сваіх меркаванняў аб баявых дзеяннях на лета 1944 г. у пачатку красавіка гэтыя меркаванні паступілі ў Генеральны штаб, дзе яны былі старанна вывучаны, абагульнены, і на аснове гэтага былі вызначаны мэты, агульная задума кампаніі і задумы першых стратэгічных аперацый. Гэтыя асноватворныя дакументы 12 красавіка былі разгледжаны і з некаторымі папраўкамі адобраны на пасяджэнні ДКА. Пасля гэтага Генеральны штаб пры непасрэдным удзеле камандуючых франтамі прыступіў да дэталёвага планавання першых стратэгічных аперацый па напрамках. В. Б. Макоўскі 72 да канца мая была цалкам завершана распрацоўка плана першага этапу летняй кампаніі 1944 г. Ён прадугледжваў правядзенне з 10 чэрвеня да канца жніўня чатырох буйных стратэгічных наступальных аперацый, з якіх найважнейшай лічылася Беларуска-Стратэгічная аперацыя («Баграціён»), а ў верасні-снежні – яшчэ чатырох стратэгічных аперацый. Пры разглядзе пытанняў прымянення родаў войскаў і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння баявых дзеянняў на пасяджэнне Стаўкі ВГК запрашаліся Галоўны маршал артылерыі М. М. Воранаў, маршал артылерыі Н. Д. Якаўлеў, Галоўны маршал авіяцыі А. А. Новікаў, маршал бранятанкавых войскаў Я. М. Федарэнка, маршал інжынерных войскаў М. П. Вараб'еў, маршал войскаў сувязі І. Т. Пересыпкін і генерал арміі А. В. Хрулёў. Пасля ўдакладнення і дапрацоўкі план Беларускай аперацыі 30 мая быў зацверджаны Вярхоўным Галоўнакамандуючым. Што ж тычыцца метадаў і стылю працы Стаўкі ВГК, ваенных саветаў франтоў пры планаванні аперацыі «Баграціён», то неабходна адзначыць, што да вясны 1944 г. ужо склаліся не толькі пэўныя метады іх працы, пра якія ўжо было сказана вышэй, але і іх стыль. У гэтай сувязі асабліваю ацэнку стылю дзейнасці Стаўкі ВГК даў Г. К. Жукаў, назваўшы яе «калектыўным органам кіраўніцтва», у аснове працы якога ляжала разумнае спалучэнне калегіяльнасці з адзіначаллем. Прывяду ўсяго толькі два прыклады, у поўнай меры раскрываюць гэтую дзейнасць. Так, камандуючы войскамі 3-га Беларускага фронту генерал-палкоўнік І. Д. Чарняхоўскі прыбыў у стаўку 25 траўня і папярэдне яшчэ да дакладу Сталіну быў прыняты Г. К. Жукавым і А. М. Васілеўскім. Варыянт прапанаванага ім плана наступальнай аперацыі фронту прадугледжваў нанясенне аднаго ўдару на поўнач ад Оршы ў напрамку Багушчэўск, Сянно. Разгледзеўшы прапанаваны варыянт, Жукаў і Васілеўскі рэкамендавалі спланаваць два ўдары, роўных па сіле, на Багушчэўскім і Барысаўскім напрамках, каб праціўнік не змог зманеўраваць сіламі. Чарняхоўскі пагадзіўся з маршаламі і на другі дзень, 26 траўня, у Крамлі, дакладваў план аперацыі фронту з улікам меркавання абодвух

маршалаў. Аднак у ходзе дакладу І. Д. Чарняхоўскі карыстаўся картай, на якой быў пазначаны адзін удар, так як папраўкі на яе яшчэ не былі нанесеныя. Гэта заўважыў І. В. Сталін і, падышоўшы да карты, спытаў у Чарняхоўскага, чаму ён дакладваў аб двух ударах, калі на карце паказаны адзін. Чарняхоўскі не разгубіўся і здолеў растлумачыць Сталіну, што два ўдары могуць быць нанесеныя пры ўмове ўзмацнення фронту адной танкавай арміяй і артылерыйскай дывізіяй РВГК. Калі гэтая просьба будзе задаволена, то будуць унесены адпаведныя змены, і ён зноў даложыць сваю прапанову па плане. Просьба камандуючага была задаволена, а план быў дапрацаваны і 27 мая без заўваг зацверджаны. Практычна таксама па-дзелавому Вярхоўным Галоўнакамандуючым было прынята і прапанова камандуючага 1-га Прыбалтыйскага фронту генерала арміі І. Х. Баграмяна, які прапанаваў асноўныя намаганні свайго фронту накіраваць галоўным чынам на забеспячэнне аперацыі ад магчымага контрудара з боку групы армій «Поўнач». Пасля зацвярджэння планаў франтавых наступальных аперацый быў канчаткова вызначаны задума наступальнай аперацыі «Баграціён» [2, с. 71].

Заклучэнне. Такім чынам, падрыхтоўка наступальнай аперацыі «Баграціён» праводзілася ў перыяд стратэгічнай паўзы, якая доўжылася каля чатырох месяцаў. Гэтага часу было цалкам дастаткова, каб ажыццявіць ўсебаковае і дбайнае стратэгічнае планаванне ваеннай кампаніі на ўзроўні Стаўкі ВГК. А ў яе рамках буйной наступальнай аперацыі непасрэдна ў франтах. Безумоўна, гэтаму спрыялі і якія склаліся да гэтага часу метады і стыль працы, якія былі цалкам накіраваны на дасягненне найвышэйшага выніку. Асаблівасць тычыцца рашучасці мэтай, прыцягнення да правядзення наступальнай аперацыі «Баграціён» групы франтоў і дэталёвага, ўсебаковага планавання першых наступальных аперацый. Так, пры планаванні летне-восеньскай кампаніі 1944 г. Стаўка Вярхоўнага Галоўнакамандавання для нанясення галоўнага ўдару абрала заходні кірунак, якое з'яўлялася найкароткім на шляху да Берліна. Разгром груповак праціўніка на беларускім напрамку ствараў спрыяльныя ўмовы для выхаду савецкіх войскаў да жыццёва важных цэнтраў Германіі і паскараў заканчэнне вайны. Так, запланаваная ступень разгрому груповак праціўніка ў аперацыі «Баграціён» была вельмі высокай. З 114 дывізіяў праціўніка, якія маглі прыняць удзел у аперацыі, планавалася разграміць 76 дывізіяў, што складала 68 % у адносінах да колькасці дывізіяў, запланаваных да ўдзелу ў баявых дзеяннях, і 32 % у адносінах да колькасці дывізіяў, якія дзейнічалі на ўсім савецка-германскім фронце. Безумоўна, менавіта гэта і з'яўлялася адным з асноўных паказчыкаў вызначэння рашучасці мэтай аперацыі «Баграціён». Тут жа неабходна падкрэсліць яшчэ адну асаблівасць, якая была ўлічана ў плане летне-восеньскай кампаніі 1944 г., па забеспячэнні флангаў франтоў, якія дзейнічалі на беларускім напрамку, і недапушчэнні перакідання рэзерваў праціўніка непасрэдна на Заходні кірунак. Наступная асаблівасць планавання складаецца ў тым, што для выканання гэтай галоўнай задачы стаўка

прыцягвае да правядзення стратэгічнай наступальнай аперацыі «Баграціён» групы франтоў (чатыры фронту). У выніку істотнага ўзмацнення франтоў да пачатку аперацыі агульная перавага савецкіх войскаў над праціўнікам дасягала: па асабістаму складу – у 2 разы, прыладам і мінамётам – у 3,8 разы, танкам і самаходным артылерыйскім устаноўкам (штурмавым прыладам) – у 5,8 разы, баявым самалётам – у 3,9 разы. У Беларускай аперацыі пераследваліся ращучыя мэты. Гэта выяўлялася ў імкненні разграміць адну з буйных стратэгічных групавак праціўніка і вызваліць велізарную па памерах тэрыторыю [3, с. 127].

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Мурын, В. Б. Аперацыя «Баграціён» / В. Б. Мурын. – М. : Першы друкаваны салон, 2014. – 120 с.
2. Петракова, У. І. Аперацыя «Баграціён» / У. І. Петракова, Н. Г. Міхальцоў // Матэрыялы Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 75-годдзю вызвалення Беларусі (г. Масква, 4 чэрвеня 2019 г.). – М. : Яўза-каталог, 2019. – 256 с.
3. Баявыя дзеянні на франтах Вялікай Айчыннай вайны : дапаможнік / С. А. Савік [і інш.]. – Мінск : БНТУ, 2022. – 179 с.